

שעור מורה מוריניו הרב יהודה גנס שליט"א שבת חקת, א' דר"ח תמוז ע"ד:

בדין קדושת שני ימים של ראש חודש בזמן הזה

[א] הנה כיום גם לאחר קביעת הלוח¹, התקינו חכמינו שבראש חודש הבא לאחר חודש מלא, יש לנהוג קדושת ראש חודש גם ביום ל' של החודש הקודם וגם ביום א' של החודש הבא, ואף שפשוט שמן התורה אין קדוש אלא היום השני, מכל מקום מדברי חכמים נוהגים בב' הימים כדין ראש חודש.

[ב] וצ"ע מדוע תיקנו כך חכמים, דבשלמא כשקידשו את החודש על פי הראיה, הסתפקו תמיד ביום ל' האם יבואו עדים בו ביום או רק למחרת², אולם כיום הלא אין לנו ספק שהחודש יתחיל רק מחר, ומה טעם לנהוג ביום האחרון של החודש הקודם כדין ר"ח.

[ג] והנה מדברי רבי עקיבא איגר³ מבואר שנקט בפשיטות שהוא מדין 'ספיקא דיומא' כעין יום טוב שני של גליות, שכשם ששם תיקנו להמשיך להתנהג בב' הימים בקדושה, שמא יחזור הדבר לקלולו⁴, ה"ה בר"ח תיקנו לנהוג כן, שמא יטעו [ויצומו ביום ראש חודש האסור בתענית].

[ד] דהנה כתב השלחן ערוך⁵ וז"ל: "טעה במנחה של שבת והתפלל י"ח ולא הזכיר של שבת מתפלל במוצאי שבת שתיים... ויתפלל אותה בתורת נדבה, והוא הדין אם לא הזכיר יעלה ויבוא במנחה של ראש חודש".

וביאור הענין הוא כמו שכתב שם במשנה ברורה⁶: "יש בזה מחלוקת, התוספות בשם ר"י ס"ל דאין צריך לחזור... מה ירויח בזה התשלומין, וחכמי פרובינצה ס"ל... הוי כאילו לא התפלל כלל כיון שלא עשה כדין, ועל כן הכריעו הפוסקים שיחזור להתפלל בתורת נדבה...". [אלא שאם מוצאי ראש חודש הוא ששבת אינו יכול לעשות כן, שאין מתפללים נדבה בשבת].

[ה] וכתב שם המגן אברהם⁷ שאם גם יום ב' הוא ר"ח חייב להשלים לכו"ע, שהרי יאמר יעלה ויבוא גם בתפילת התשלומין.

[ו] ובחידושי רע"א שם הביא שבספר בנין אריאל תמה על זה, דהלא יסוד הנהגת ב' ימים של ר"ח הוא מדין ספיקא דיומא, וא"כ אם יום א' קדוש

¹ ע"י הלל השני בימי האמוראים. [בתקופתם של אב"י ורבא].

² וגם כשבאו עדים וקידשו ב"ד את החודש, הלא לא ידעו מזה אלא במקומות הסמוכים לב"ד, ובשאר המקומות

[אף בארץ ישראל] נהגו עדיין בהמשך היום כדין ר"ח.

³ הגהות שו"ע או"ח סימן ק"ח.

⁴ וכדאיתא בגמ' ריש מסכת ביצה.

⁵ או"ח סימן ק"ח סעיף י"א.

⁶ ס"ק ל"ב.

⁷ ס"ק ט"ז.

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

שוב השני אינו קדוש, ואם השני קדוש הראשון אינו קדוש, וא"כ איך שייך להשלים ביום ב' את הזכרת יום א'.

[ז] וכתב רע"א לדון בישוב דברי המג"א שכשם שבראש השנה ב' ימי ראש השנה הם קדושה אחת, [מחמת תקנת חכמים לא לקבל עדים מן המנחה ולמעלה, ושאם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגים אף את הראשון בקדושה כדי שלא יזלזלו בו בשנה הבאה], כן תיקנו בכל ראש חודש, וא"כ אין כאן מקום לטענה שממה נפשך אחד מן הימים הוא חול, שאף אם ראש החודש הוא ביום הב', מ"מ מדרבנן גם ביום הראשון נוהג דין ר"ח.⁸

[ח] והנה הביא שם רע"א שנחלקו רבותינו האחרונים בנידון זה [האם תקנת ריב"ז שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה נוהגים אותו היום קודש ולמחרתו קודש נאמרה אף בר"ח או רק בראש השנה], ולכאורה נראה שכבר נחלקו בדבר הראשונים, דמלשון רש"י⁹ נראה שרק בר"ה נאמרה תקנה זו, ואילו מדברי הרמב"ם¹⁰ נראה שבכל ר"ח תיקנו כן.¹¹

[ט] ואמנם מה שנקט רע"א שהנהגת יום א' דר"ח בזה"ז היא כדין ב' ימי טובים של גליות קצ"ע, דהלא נחלקו רבותינו¹² אם איסור התענית בר"ח הוא מן התורה או מדרבנן, ובשלמא לסוברים שהוא מן התורה ניהא, אולם לסוברים שאינו אלא מדרבנן לכאור' קשה לומר שתיקנו מחמת חשש שידכשלו באיסור דרבנן של צום בר"ח לנהוג לדורות ב' ימים של ר"ח, וצ"ע בזה.

[י] ואולם כבר העירו האחרונים¹³ על עיקר דברי רע"א מל' הרמב"ם¹⁴ "יום שלשים לעולם עושין אותו ראש חדש בחשבון זה... הואיל ומקצתו ראש חודש...", ומבואר מדבריו שטעם התקנה לעשות את יום ל' לר"ח בזה"ז הוא משום שלעולם יהי מולד הלבנה ביום ל' [או קודם לו], ומכיון שביום ל' התחדשה כבר הלבנה בפועל תיקנו לנהוג בו כדין ר"ח. ולפי זה מובנים היטב דברי המגן אברהם¹⁵ דאין כאן ספק מהו ראש חודש, אלא בודאי ב' הימים הם ר"ח, ועל כן מי ששכח יעלה ויבוא בתפילת מנחה של יום א' של ר"ח ישלימנו בערבית לכו"ע.

⁸ לכאורה עדיין יש לדון בזה לפי שיטת הראב"ד דרק לחומרא אמרי' דב' הימים הם קדושה אחת ולא לקולא, וע"כ ס"ל דב' ימים של ר"ה המערב עירובי תחומין צריך שיהיה מונח העירוב גם בליל ב'. [אלא דבפשיטות י"ל דכ"ז לגבי עירוב וכדומה, דסו"ס היום הב' הוא העיקרי מדאו', אבל כאן סוף סוף בב' הימים ישנה חובת אמרי' יעו"י בתורת ודאי].

⁹ ר"ה ל: ד"ה נוהגים, ובביצה ד: ד"ה כל היום ובכל המשך דבריו שם, יעו"ש"ה.

¹⁰ פ"ג מקידוש החודש הלכה ה' והלכה ו'.

¹¹ ובספר שקל הקודש [למרחן הגר"ח שליט"א] שם הביא בזה עוד דמדברי הרא"ה ושבלי הלקט מבואר כרמב"ם, ואילו במאירי מבואר כרש"י.

¹² עיין שו"ע או"ח סו"ס תק"ע.

¹³ כמדומה שבספר מגן גיבורים העירו כן.

¹⁴ פרק ח' מקידוש החודש הלכה ה'. [ובטור או"ח תכ"ז הביא את כל דבריו אלון].

¹⁵ אלא דהמג"א כתב את דבריו גם לענין ב' ימים טובים של גליות, ובזה עגיון דבריו צ"ע, וכמש"כ האחרונים והביאם המ"ב.